

Eucarta virgo
19 juli 2014 excursie
Delleboersterheide
Foto: Siep Sinnema
(zie pag.21)

Oostelijke vos (*Nymphalis xanthomelas*) 13 juli 2014
Hoornsterzwaag Foto: Mariske Pemmelaar

Oostelijke vos (*Nymphalis xanthomelas*) 13 juli 2014
Drachten
Foto: Gerrit Tuinstra
(zie pag. 24 en 25)

Prachtknoopvlekje (*Eucosma pupillana*) Buitenpost 27
juni 2014
Foto: Anneke vd Veen
(zie pag. 11)

Voorjaarskortvleugelmot (*Diurnea fagella*) en een jonge rups van de Grote beer (*Arctia caja*).

Ook werden er nog 2 poppen van waarschijnlijk de Gestippelde oogspanner (*Cyclophora punctaria*) en waarschijnlijk een Visstaartje pop gevonden. Eitjes van de Witvlakvlinder (*Orgyia antiqua*) (**foto: zie pag. 18**), werden nog gezien. Een net vers uitgekomen Roesje (*Scoliopteryx libatrix*) werd gespot net zoals deze vlinders: Citroenvlinder; Klein geaderd Witje; Groot Koolwitje; Kleine Vuurvlinder; Bont Zandoogje; Windevedermot (*Emmelina monodactyla*); Brandnetelbladroller (*Celypha lacunana*); Stro-uiltje (*Rivula sericealis*); Naaldboombeertje (*Eilema depressa*).

Rond zes uur werd er eerst nog aan de inwendige mens gedacht, door het nuttigen van een warme hap in Appelscha. Het prachtige weer bleef en daardoor kon de avondexcursie gewoon doorgaan. Er werden drie lakens opgesteld op de Drentseweg. Zo rond 8 uur stond alles gereed en konden de nachtvlinders maar komen, zodat de 10 aanwezigen ze konden bekijken/fotograferen en determineren! Bij een temperatuur van zo'n 15 graden, bewolkt en tamelijk windstil, was het prima vertoeven. Er werden totaal zo'n 35 soorten macro's en zo'n 5 soorten micro's gezien, verdeeld over de 3 lakens. Waaronder typische herfstvlinders, zoals *X. togata* (Wilgengouduil) (**foto: zie pag. 18**), *X. ictertia* (Gewone gouduil), *T. aurago* (Saffraangouduil), *A. circellaris* (Bruine herfstuil), *A. lota* (Zwartstipvlinder) en de trekvlinder *A. ipsilon* (Grote worteluil). En ook fotogenieke vlinders waaronder *P. festucae* (Goudvenstertje), *M. miniata* (Rozenblaadje) en *H. fasciaria* (Rode dennenspanner). Van de micro-nachtvlinders kan nog worden genoemd de Wilgenstelmtot (*Caloptilia stigmatella*). (**foto: zie pag. 16**) Om 22:30 uur was het mooi geweest en werd alles weer opgeruimd en huiswaarts gekeerd.

Eucarta virgo, nieuw voor Nederland Siep Sinnema

Tijdens het avondgedeelte van de excursie naar de Delleboersterheide op 19 juli hadden we onze lamp en laken opgesteld op de heide, dicht bij een bosrand. De omstandigheden waren ideaal, het was om twee uur 's nachts nog 26 graden en er stond een zwakke oostenwind. Een tiental leden van de vlinderwerkgroep had de tuinstoelen op een rijtje gezet en zag dat het laken zich al snel vulde met vele soorten nachtvlinders, waarbij vooral het grote aantal Hagehelden (*Lasiocampa quercus*) opviel. Uiteindelijk hebben we 116 soorten macro-nachtvlinders waargenomen op ons laken.

Het hoogtepunt van de nacht was het neerstrijken van een onbekend uiltje op ons laken om ongeveer half twee 's nachts. Nadat Jannie het uiltje in een potje had gevangen, bleek dat we het hem niet op naam konden brengen met de aanwezige boeken. Toen we rond vier uur 's nachts thuiskwamen en het boek *The Noctuids of Central Europe* van Janusz Nowacki raadpleegden, kwamen we er al snel achter dat het ging om een nachtvlinder, die nog niet eerder in Nederland was

waargenomen, namelijk *Eucarta virgo*. (zie foto pag. 15). *Eucarta virgo* is een soort, die bekend is uit landen in Oost-Europa, zoals Rusland, Oekraïne, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije en Roemenië.

In Oostenrijk lijkt de vlinder zich naar het westen uit te breiden; hij werd daar in 2002 voor het eerst ook in Karinthië waargenomen. In Zwitserland is *E. virgo* bekend sinds 1981.

In Duitsland werd *E. virgo* voor het eerst waargenomen in 1998 in het zuidoosten van Saksen; in 2000 volgden waarnemingen in Saksen, Saksen-Anhalt en Beieren en in 2001 in Brandenburg. In 2011 is de vlinder waargenomen in Schwerin in Mecklenburg-Vorpommern.

Vol verwachting om 22 uur en in volle actie na middernacht. (foto: Siep Sinnema)

Ook in Scandinavië wordt *E. virgo* de laatste jaren waargenomen. In Finland werd de vlinder voor het eerst gezien in 2000, terwijl in Zweden en Denemarken de eerste meldingen worden gedaan in 2002. In Noorwegen werd de eerste *E. virgo* gezien in Arendal aan de zuidkust in 2006, sindsdien is hij nog enkele malen waargenomen langs de zuidkust.

In Engeland werden twee exemplaren waargenomen aan de oostkust van Engeland, namelijk op 23 juli 2014 in Weybourne (Norfolk) en op 24 juli 2014 in Blythburgh (Suffolk).

Uit bovenstaande gegevens wordt duidelijk, dat *Eucarta virgo* bezig is om zich naar het noorden en westen uit te breiden.

De omstandigheden, waaronder wij de vlinder hebben waargenomen op 19 juli 2014 waren ideaal voor trekvlinders uit het oosten: van 8 tot en met 20 juli bevonden we ons in een overwegend oostelijke stroming, gepaard gaande met hoge temperaturen. Dat de omstandigheden gunstig waren voor trekvlinders uit het oosten blijkt ook uit het feit, dat in door Mariske Pemmelaar in Hoornsterzwaag, enkele kilometers ten noorden van de Delleboersterheide, in dezelfde week twee exemplaren van de oostelijke vos (*Nymphalis xanthomelas*) werden waargenomen. Van deze gunstige weersomstandigheden hebben ongetwijfeld ook de exemplaren van *E. virgo* geprofiteerd, die zijn waargenomen aan de oostkust van Engeland op 23 en 24 juli 2014, enkele dagen na onze waarneming.

Levenswijze

E. virgo is een vlinder van open gebieden: weilanden, moerassen en rivierdalen. Hij vliegt van mei tot en met augustus in twee generaties.

De rups van *E. virgo* leeft op Ganzenbloem (*Chrysanthemum* spp.), Munt (*Mentha* spp.), Wilg (*Salix* spp.) en Paardenbloem (*Taraxum* spp.) (Nowacki, 1998).

In Duitsland werd de rups gevonden op Bijvoet (*Artemisia vulgaris*) en Boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*).

Naamgeving

Naar analogie van de wetenschappelijke naam *virgo* is voorlopig gekozen voor de Nederlandse naam maagdenuil.

In Friesland wordt gewerkt aan een lijst met officiële Friese namen voor nachtvlinders; de Friese naam zal worden famme-ûltsje.

Literatuur

Bestimmungshilfe für die in Europa nachgewiesenen Schmetterlingsarten

(http://www.lepiforum.de/lepiwiki.pl?Eucarta_Virgo)

Fauna Europaea (www.faunaeur.org). Bezocht op 20 september 2014.

Norfolkmoths.co.uk (<http://www.norfolkmoths.co.uk/?bf=23101>)

Nowacki J 1998. The Noctuids of Central Europe. F. Slamka.

Seitz A 1914. The Macrolepidoptera of the World, 1 Section The Macrolepidoptera of the Palearctic Region. Vol. 3 The Noctuid Moths. A. Kernen.

Spuler A 1908. Die Schmetterlinge Europas 1 Band. Schweizerbartsche Verlagsbuchhandlung.

Swedish Moths and Butterflies

(http://www.lepidoptera.se/species/eucarta_virgo.aspx)

Wieser C, Hassler U, Tschinder M 2003. Carinthia II :*Eucarta virgo* erstmals im Bundesland Kärnten nachgewiesen. Naturwissenschaftlicher Verein für Kärnten.

http://www.artsdatabanken.no/Taxon/Eucarta_virgo/30637

http://www.nic.funet.fi/index/Tree_of_life/insecta/lepidoptera/ditrysia/noctuoidea/noctuidae/condicinae/eucarta.

De oostelijke vos: een nieuwe Nederlandse dagvlindersoort – ook in Friesland! Gerrit Tuinstra

Op de namiddag van 13 juli vloog er een grote dagvlinder een paar rondjes door onze tuin. Het eerste waar ik aan dacht bij het zien van de vlinder was: grote vos (*Nymphalis polychloros*). En gelukkig, na die paar rondjes, ging de vlinder zitten op een tros dik touw dat bij ons aan de schuur hangt. De vlinder vond daar in het laatste beetje zonneschijn van die dag blijkbaar een geschikte plek om de nacht door te brengen. Op dat moment kon de vlinder beter bekeken en gefotografeerd worden, waarna het vermoeden van grote vos werd bevestigd. Een grote vos in de tuin! Prachtig, want hoeveel mensen kunnen nou zeggen dat ze een grote vos in